

Catalunya i Galícia, cultures agermanades

Dimarts, 11-XI-1980

Conten que una vegada, no fa pas gaire temps, un empordanès es trobava de viatge per terres de Galícia i va decidir d'arribar-se fins a la punta de Finisterre. Quan va ser allí, davant de la majestuositat de les onades de l'Atlàntic estavellant-se contra aquells penya-segats, diuen que no pogué estar-se de seguir un impuls interior que va sentir. Va adreçar-se al far, va trucar a la porta i, quan el farer va obrir-la, li va dir: «Us vinc a portar expressions de part del farer del Cap de Creus». No seria pas gens estrany que algun gallec, voltant per Catalunya, hagués fet la mateixa operació amb el farer de Cap de Creus, anant-li a portar records de part del farer de Finisterre. Em fa l'efecte que, a Galícia, també deu bufar-hi algun vent de parentiu més o menys tramuntanenc. Jo estic que de fa molts anys i panys, de punta a punta, de Cap de Creus a Finisterre, que marquen els extrems de l'espina de carenes que van des del Mediterrani a l'Atlàntic, hi ha hagut, i encara deu ser-hi, com una mena de pont invisible que manté units els destins culturals d'aquestes dues nacionalitats hispàniques. Gairebé hom podria dir que, més que de dues cultures germanes, es tracta de dues cultures bessones, ja que molts dels seus fenòmens característics s'han produït amb una simultaneïtat més o menys coincident.

La llengua catalana i la llengua gallega neixen gairebé ensems amb la parida de la llengua llatina, que es diversifica en la germandat de les llengües romàniques. Les seves literatures van passant més o menys les mateixes etapes, assoleixen una gran florida durant l'Edat Mitjana, són abocades a una embridora decadència durant els segles XVI, XVII i XVIII, però ressorgeixen i reneixen ambdues amb una empenta i un braó inesperats el segle XIX, quan s'hi produeix la Renaixença i la «Renascença» respectivament i amb els sengles protagonismes de Bonaventura Carles Aribau i Rosalía de Castro. D'aleshores ençà sembla que totes dues hagin volgut guanyar els tres segles perduts i han tret una florida sorprenent d'autors en tots els gèneres, que són una prova ben palesa de la seva vitalitat.

És curiós que, malgrat la distància geogràfica, hi ha hagut un contacte efectiu entre les dues cultures. La cultura gallega ha estat present a Catalunya i la cultura catalana ha estat present a Galícia. Un poeta de Mondoñedo, compatriota d'Alvaro Cunqueiro, va traduir al gallec, als inicis d'aquest segle, «El pi de Formentor» de Mn Costa i Llobera. La primera traducció gallega del Somni d'una nit d'estiu de Shakespeare ha estat feta sobre la traducció catalana El somni de la nit de Sant Joan de Josep Carner. Alvaro Cunqueiro, present a casa nostra per tants motius, va escriure l'any 1934 uns poemes en català que van ser publicats als «Quaderns de Poesia», una revista que hi havia abans de la nostra guerra i que era dirigida o inspirada per Carles Riba. Un dels primers llibres en català que es van publicar després de la nostra guerra va ser un de Tomàs Garcés, que era una traducció al català de deu poemes gallecs amb aquest títol: Deu poemes gallecs, entre els quals n'hi havia un d'Alvaro

Cunqueiro. Salvador Espriu havia estat conegut a Galícia uns quinze o vint anys abans que a Madrid fos estrenada la Ronda de mort a Sinera i que allí s'assabentessin que existia aquest poeta. Carles Riba havia estat un gran coneixedor de la literatura gallega i havia tingut molta amistat amb un altre gran poeta gallec, Anquilino Iglesia Alvariño, el qual havia estat també un gran coneixedor de la literatura catalana del seu temps.

Barcelona compta amb un nucli important d'intel·lectuals gallecs que hi desenvolupen la seva activitat. Basilio Losada, casat amb una gironina, està al davant del departament de llengua i literatura gallega de la Universitat de Barcelona i és el coordinador de moltes activitats culturals. Una editorial barcelonina, l'Editorial Saturno, compta amb una col·lecció anomenada «Vento que zoa» —vent que bronz— per a obres escrites en llengua gallega i ha participat en l'edició de la Bíblia en gallec, tasca escomesa per l'ardit i estimable escriptor gallec Manuel Casado Nieto, que ja és força català, ja que fa una colla d'anys que per raons professionals s'està a Barcelona. No fa pas gaires anys que es va calar foc a la biblioteca del Centre Gallec, situat al capdavant de la Rambla barcelonina, un desastre que va representar una gran pèrdua per als gallecs i per als catalans, ja que van desaparèixer una colla de llibres i documents valuosíssims i insubstituïbles per al millor coneixement de la cultura gallega. Encara ens reca i ens anirà recant aquesta terrible pèrdua.

Per a aquest dimarts hi ha anunciada la presentació a Barcelona de l'Associació d'Escriptors en Llengua Gallega. Amb aquest motiu es traslladaran a la nostra capital alguns dels directius d'aquesta entitat de constitució recent, entre els quals es trobarà Bernardino Graña, que n'és el president. Bernardino Graña no és pas un desconegut a Catalunya. És catedràtic de literatura d'institut i va estar uns quants anys exercint la seva professió a l'institut de Reus. S'estava en un pis que tenia llogat a Tarragona i feia passeres de Tarragona a Reus. De vegades feia una escapada a Barcelona per prendre contacte amb els seus amics intel·lectuals gallecs i catalans. Una vegada vam coincidir a les festes de la nit de Santa Llúcia a Tarragona. Bernardino Graña és un dels poetes importants de la literatura gallega. La seva obra capital és possiblement Profecia do mar, publicada l'any 1966. Ha conreat els gèneres poètic, dramàtic i narratiu amb obres que ofereixen un interès indubtable. Enguany ha aparegut el seu llibre de poesia més recent: Se o noso amor e os peixes... Sar arriba andasen, que va guanyar l'any 1978 el Primer Premi Galícia per a llibres de poesia en gallec.

Cal esperar que l'avinentsa d'aquest nouencontre entre aquestes nostres cultures bessones servirà per a refermar els vincles que ens uneixen des de fa tant i tant temps i que les tasques que es realitzin d'una i altra banda cristal·litzin en fruits de concòrdia, d'amor i llibertat.

Joan Guillemet